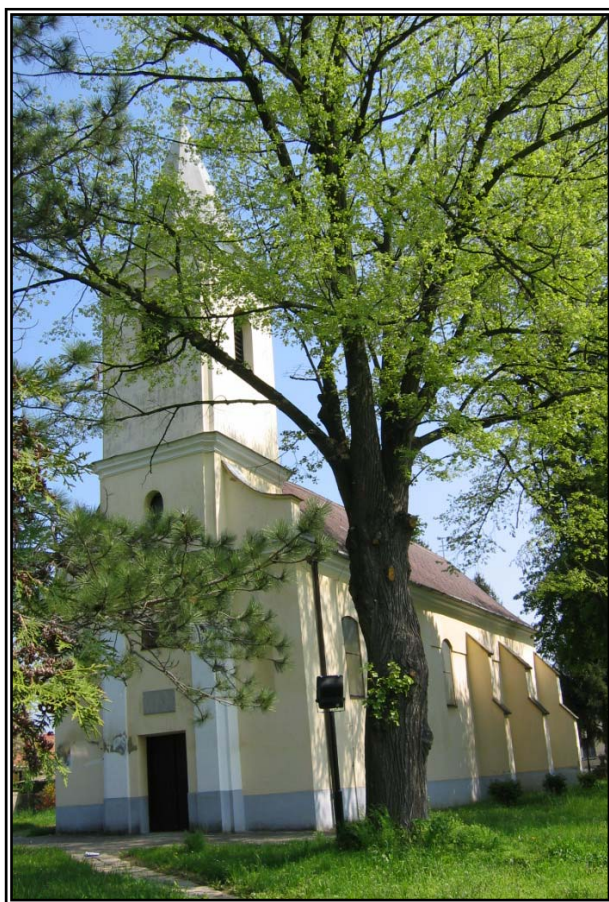

TASZÁR ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

VIRÁNYI ÉPÍTÉSZ STÚDIÓ KFT
ARCHEOSZTRÁDA KFT.
2004. JÚNIUS

Taszár Kaposvár határától 5 km-re keletre, a 61.sz.Nagykanizsa-Dombóvár főút közvetlen közelében terül el.

Az ásatások során előkerült leletek, majd a környéken feltárt sírok azt bizonyítják, hogy e vidék a honfoglalás előtt is lakott terület volt. Az eredeti falu valószínűleg a mai községtől keletre emelkedő dombon helyezkedett el, amely aztán a tatárjárás idején elpusztult. A visszatérő lakosok többsége a régi repülőtér helyén, a mai községtől nyugatra építette fel új otthonát.

A település neve a fennmaradt írásos emlékekben először 1444-ben fordul elő Villa Thazar alakban. Az 1444-es évben Szerdahelyi Márton fia Ders a pálosoknak adott e helység határában birtokot. Az 1536. évi adólajstromban Egyházas-Taszár alakban fordul elő. Ekkor Török Bálint volt a helység földesura. Az 1358-as évben a székesfehérvári érkanonok birtoka. A török uralom idején jelentős szerepet játszottak a falu ácsmesterei; itt építették fel azt a hidat, amely a környéken egyedüli átkelőhely lett a lápos, ingoványos Kaposon. A törökök természetesen vámot szedtek a rajta közlekedőktől. Az 1573-74. évi török adólajstromban két ilyen nevű helység fordul elő, Vámos-Taszár és Kis-Taszár. Az 1580. évi defektben pedig Nagy-Taszár néven is szerepel. Az 1598-99-es években mindkét Taszár a székesfehérvári káptalané, de az 1660. évi dézsmaváltságjegyzék szerint a székesfehérvári custodiátusé. 1726-ban gróf Nádasdy László, 1733-ban ismét a székesfehérvári custodiátus birtoka. 1807-ben I.Ferenc király a kegyes tanítórendnek adományozta, amely az újabb korig volt a földesura. A római katolikus templom 1738-ban épült és 1872-ben megnagyobbították. Az egyik határrészt „püspökkert”-nek nevezték gróf Nádasdy László csanádi püspök után.

A falut az 1870-1910 közötti időszakban a fogyó népességű települések között tartottak nyilván, majd az 1950-es évektől jelentősen növelte a lakosság számát a katonai repülőtér építése.

A településrendezési terv készítése során a védelem alatt álló építészeti értékeket felülvizsgáltuk és kiegészítettük. Ezeket az örökségvédelmi hatástanulmány, valamint a szabályozási tervek, tételes felsorolásukat a helyi építési szabályzat 2. számú melléklete tartalmazzák.

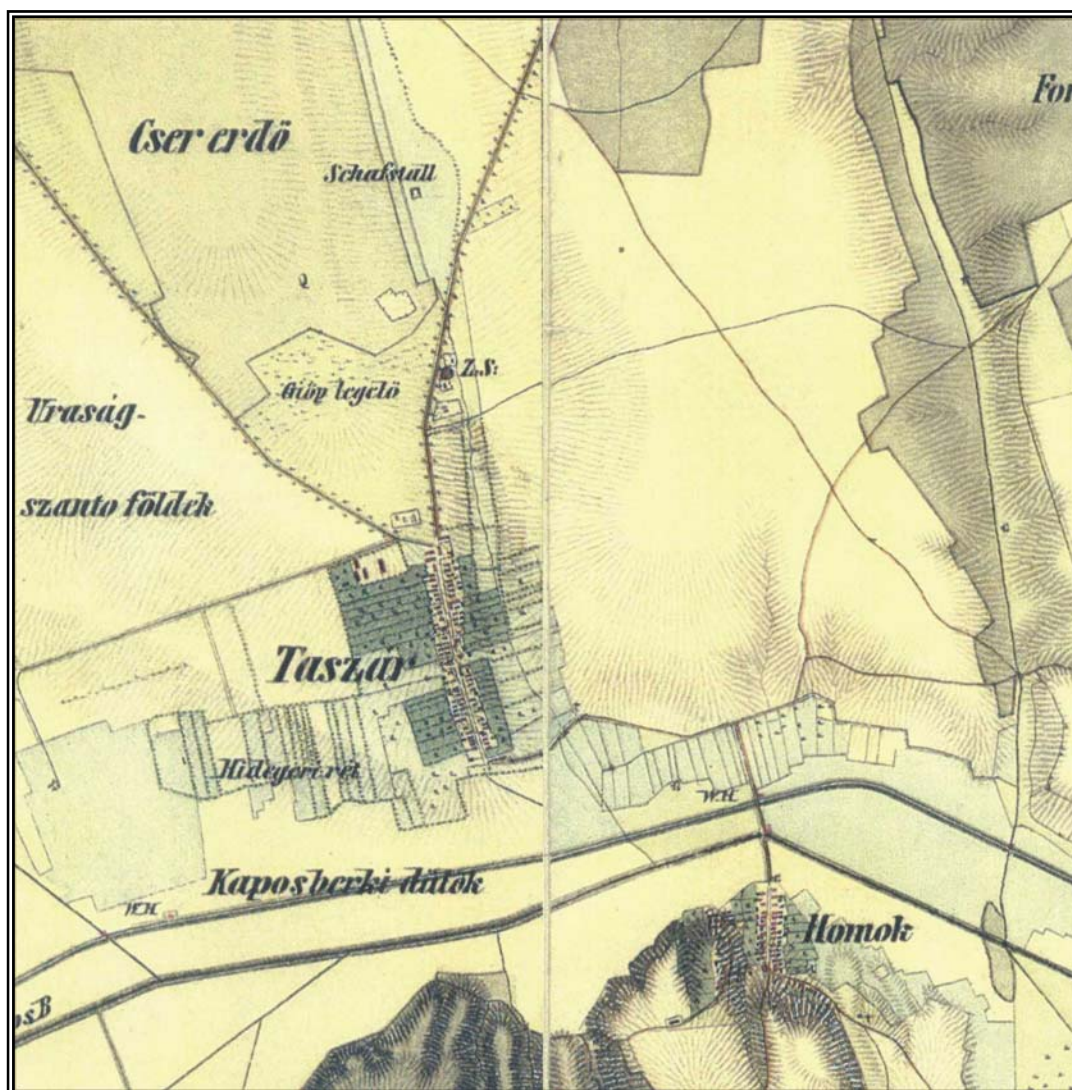
A helyi védett épületekkel kapcsolatos szabályokat külön önkormányzati rendeletben kell megállapítani.

A település területén számos nyilvántartott régészeti lelőhely valamint régészeti érdekű terület található. Ezeket a területeket a településszerkezeti és a szabályozási tervek tartalmazzák.

A település fejlődése és az idegenforgalmi vonzerő erősítése szempontjából fontos feladat a helyi építészeti értékek megóvása, az új építéseknel – a helyi védelem alatt álló épületekre még jellemző - hagyományőrző építészeti karakter megtartása

Taszár az első katonai felvételen (1782-88).

Tászar a második katonai felvételen (1858-1859).

A MAGYAR KEGYESTANÍTÓRENDSZÁRI GAZDASÁGA.

A magyar kegyestanítórend szári gazdasága.

ORSZÁGOS VÉDELEM ALATT ÁLLÓ MŰEMLÉK

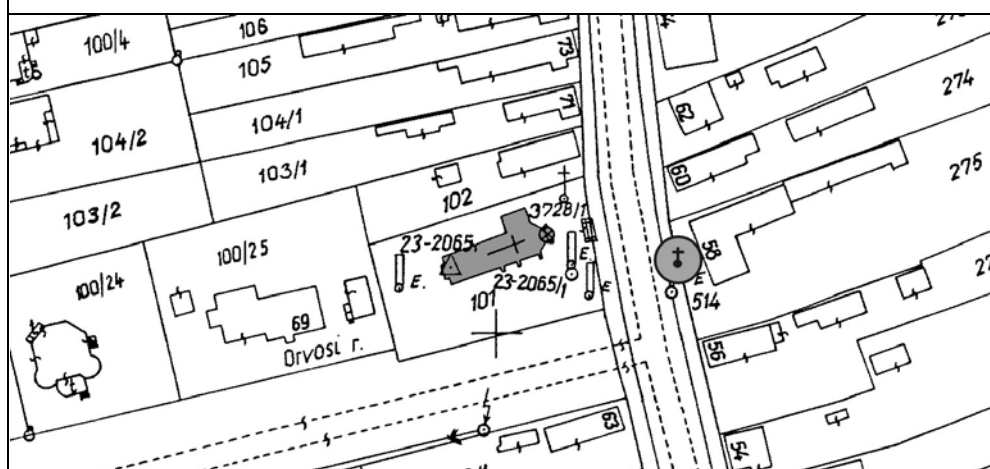
SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉG
1	101, 275	Széchenyi u.67, 58	M 4497, 4498

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, JAVASLAT

A 15.századi eredetű – eredetileg gótikus – római katolikus templom, melyet 1738-ban és 1782-ben átépítettek barokk stílusban, valamint a vele szemben álló klasszicista stílusú Nepomuki Szt. János szobor – 1812 – műemléki védettség alatt áll.

A műemlékek és környezetük jókarban tartásáról folyamatosan gondoskodni kell.

HELYSZÍNRAJZ

HELYI JELENTŐSÉGŰ MŰVI ÉRTÉKEK

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉG
1	2	Széchenyi u.4.	HV

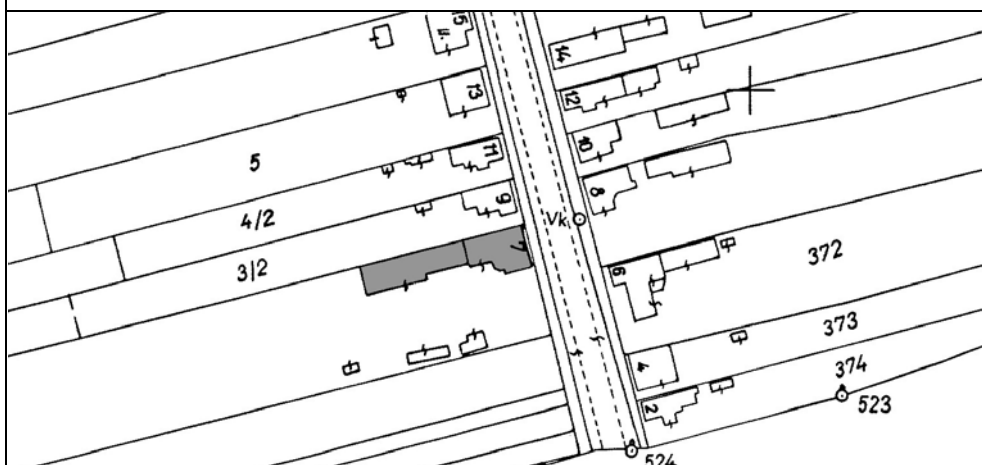
LEÍRÁS, JELLEMZŐK

Az oldalhatáron álló kisvárosias karakterű, nyeregtetős, oromfalas lakóépület és a hozzá tartozó gazdasági épület az eredeti nyílásrendekkel és homlokzattagoló elemekkel helyi védelemre érdemes építészeti érték.

JAVASLAT

Az épületegyüttes és környezete jókarban tartásáról folyamatosan gondoskodni kell.

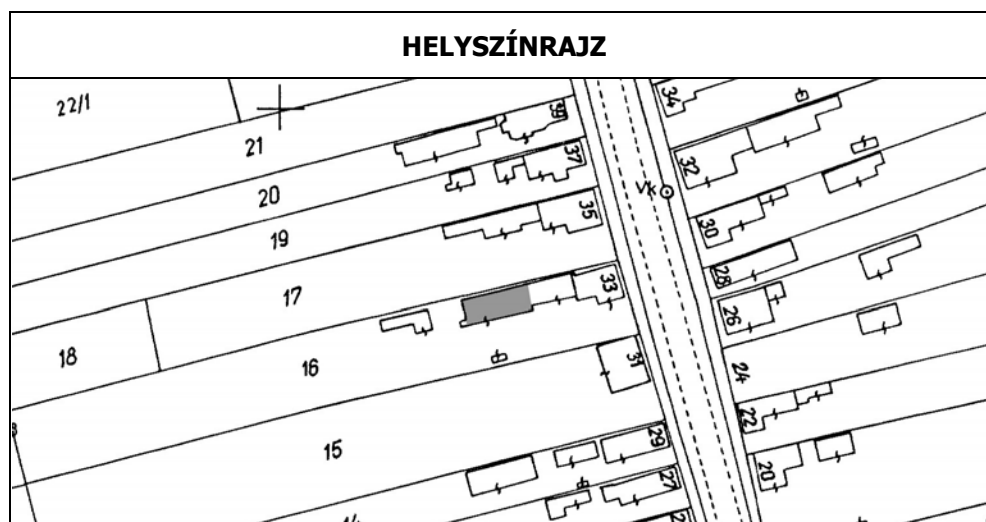
HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉG
2	16	Széchenyi u.33.	HV

LEÍRÁS, JELLEMZŐK
Az oldalhatáron álló, nyeregtetős, oromfalas, eredeti tömegét és nyílásrendjét őrző téglarchitektúrás gazdasági épület helyi védelemre érdemes építészeti érték.
JAVASLAT
Az épület állagmegóvása biztosítandó úgy, hogy az eredeti tömeg és homlokzatkialakítás megtartandó.

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉG
3	101	Széchenyi u.67	HV

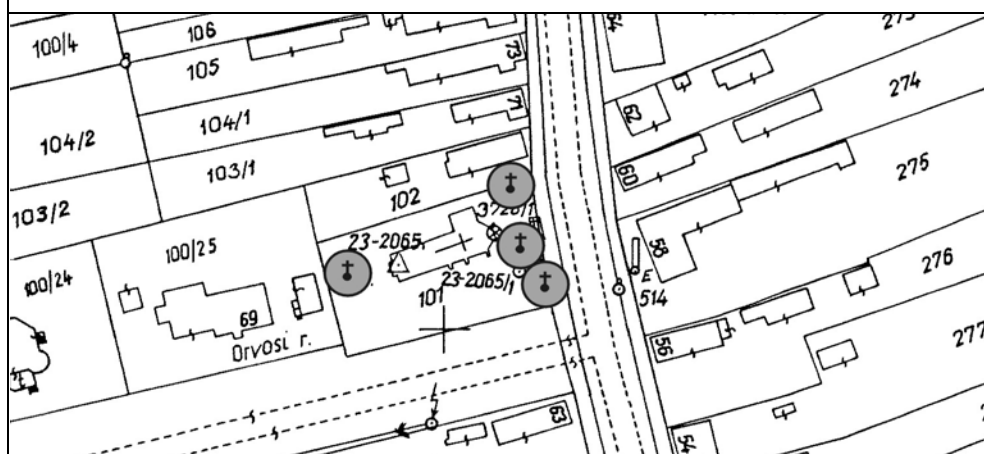
LEÍRÁS, JELLEMZŐK, JAVASLAT

A templomkertben álló világháborús emlékmű és a 3 kereszt helyi jelentőségű művi érték. A kereszteken az alábbi szöveg olvasható: „ „A szentháromság dicsőségére és a Szent István jubileumi év emlékére emeltette Németh János és családja 1938”,

„Isten dicsőségére emeltette Taszár község 1938”, „A vértanú katonáknak +303 a bűnbánó pap 1881 Hild Jánosné”

Az emlékmű és a keresztek környezetének jókarban tartásáról folyamatosan gondoskodni kell.

HELYSZÍNRAJZ

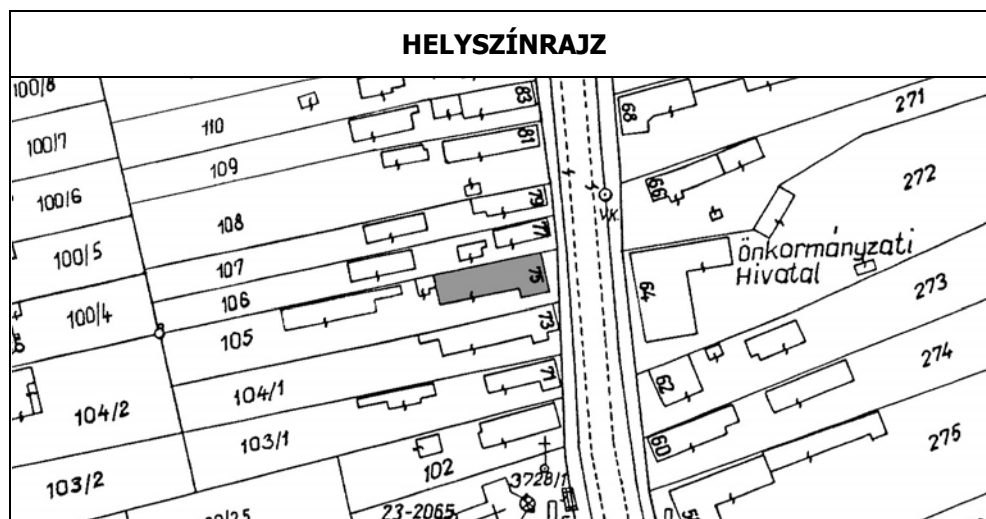

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉG
4	105	Széchenyi u.75.	HV

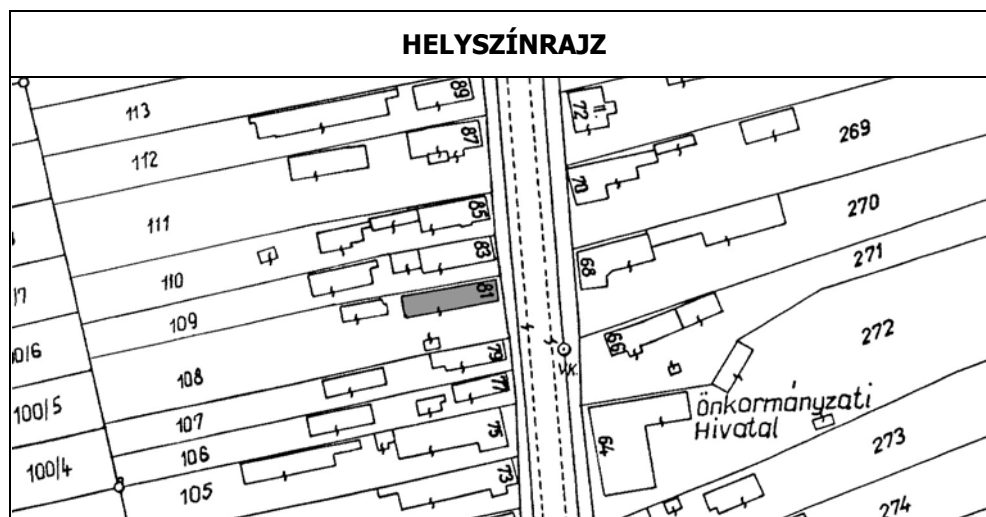
LEÍRÁS, JELLEMZŐK
Az oldalhatáron álló, utcavonallal párhuzamos gerincű nyeregtetős, oromfalas polgári lakóépület helyi védelemre érdemes építészeti érték.
JAVASLAT
A lakóépület és környezete jókarban tartásáról folyamatosan gondoskodni kell.

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉG
5	108	Széchenyi u.81.	HV

LEÍRÁS, JELLEMZŐK
Az oldalhatáron álló nyeregtetős, tornácos lakóépület tömegével és nyílásrendjével helyi védelemre érdemes építészeti érték.
JAVASLAT
Az épület és környezet jókarban tartásáról folyamatosan gondoskodni kell.

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉG
6	112	Széchenyi u.84.	HV

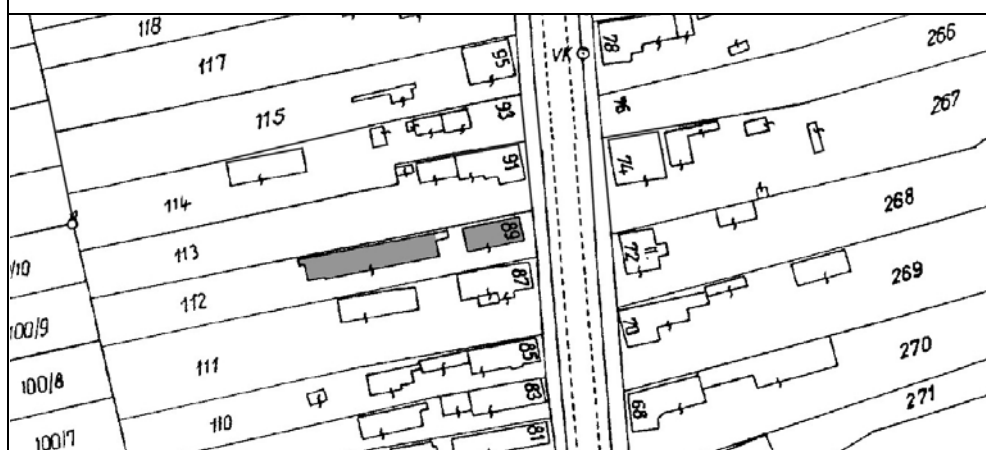
LEÍRÁS, JELLEMZŐK

Az oldalhatáron álló, nyeregtetős, oromfalas, eredeti tömegét és nyílásrendjét őrző lakóépület, valamint a mögötte álló tűzfalas, nyeregtetős, téglarchitektúrárs gazdasági épület helyi védelemre érdemes építészeti érték.

JAVASLAT

A lakóépület felújításáról gondoskodni kell, melynek során az eredeti tömeg és homlokzat kialakítás megtartandó.

HELYSZÍNRAJZ

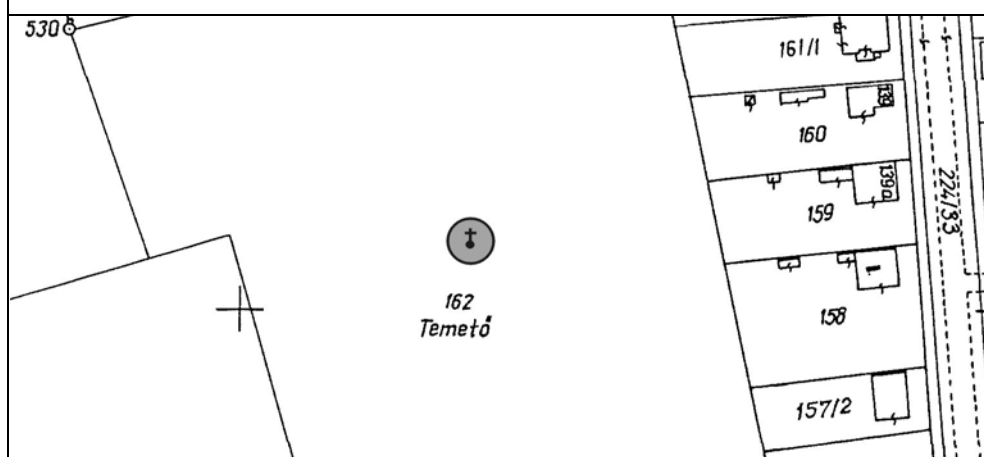
SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉG
7	162	temető	HV

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, JAVASLAT

A temetőben álló kereszt - melyen az alábbi évszámok állnak „1875, 1938, 2001” – a korpusszal és a Szűz Mária szoborral védendő művi érték.

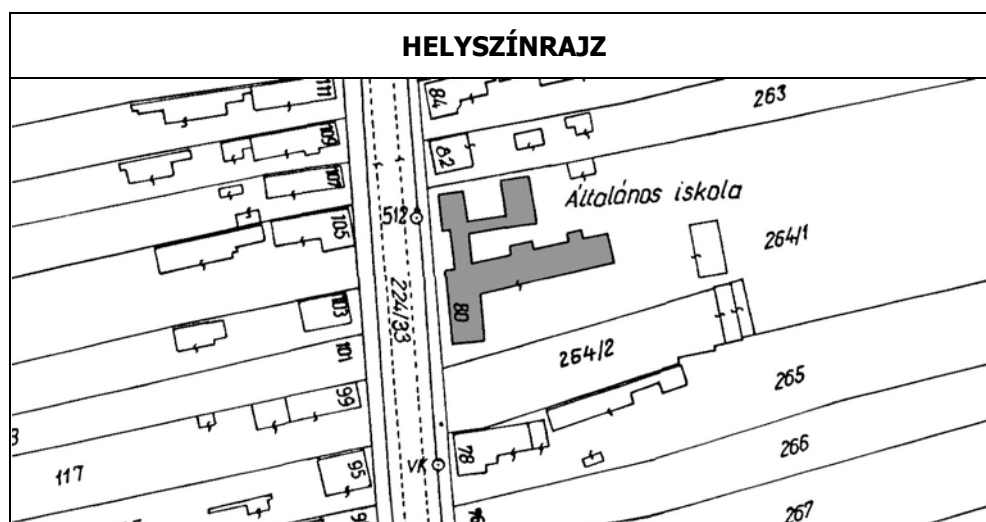
A kereszt és környezetének jókarban tartásáról folyamatosan gondoskodni kell.

HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉG
8	264/1	Széchenyi u.80.	HV

LEÍRÁS, JELLEMZŐK
Az oldalhatáron álló, kontyolt nyeregtetős iskola védendő településtörténeti és építészeti érték.
JAVASLAT
Az épület felújítása során az eredeti tömeg megtartandó.

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉG
9	270	Széchenyi u.68.	HV

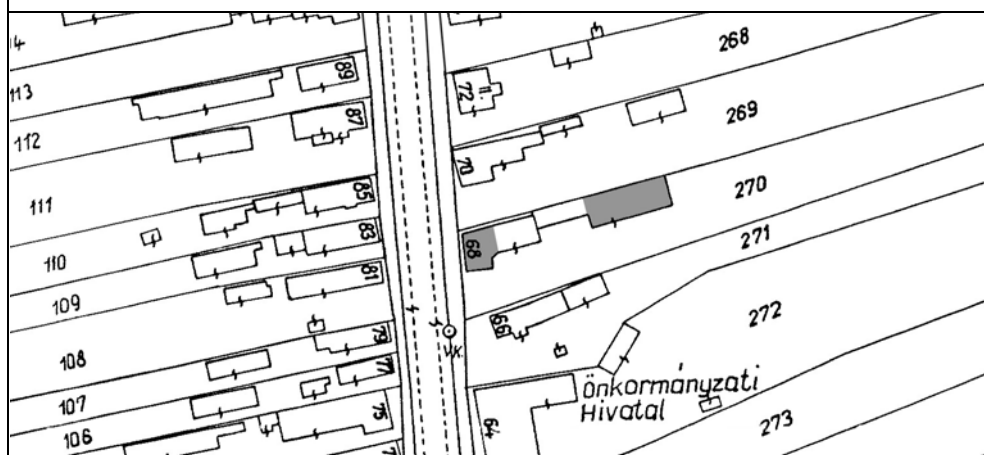
LEÍRÁS, JELLEMZŐK

A kisvárosias jellegű nyeregtetős, oromfalas lakóépület – keretezett nyílásrendjével és tagolt homlokzatával -, valamint a nyeregtetős, téglarchitektúrárs gazdasági épület – keretezett nyílásrendjével – védendő építészeti érték.

JAVASLAT

A lakóépületen lévő gázvezeték, valamint a parabola antenna áthelyezendő. Az épületek és környezetük jókarban tartásáról folyamatosan gondoskodni kell.

HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉG
10	272	Széchenyi u.64.	HV

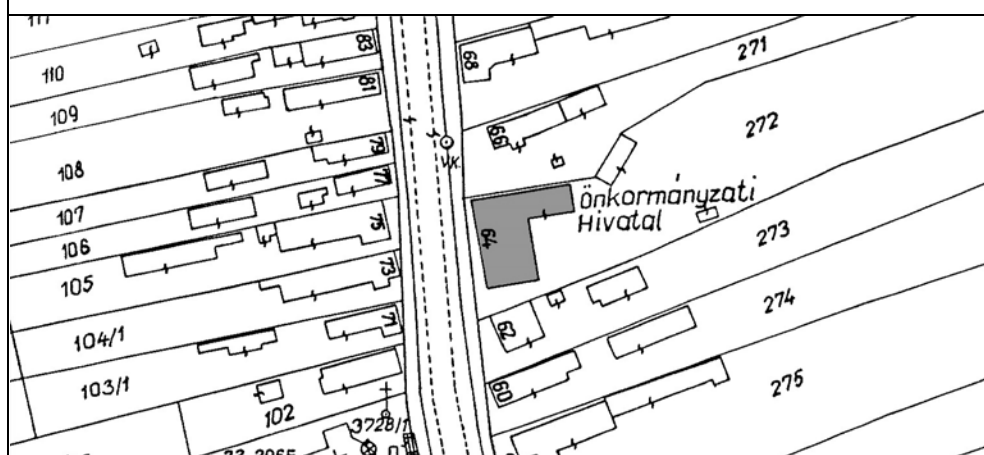
LEÍRÁS, JELLEMZŐK

A kontyolt nyeregtetős polgármesteri hivatal tömegével és eredeti nyílászáróival helyi védelemre érdemes építészeti érték.

JAVASLAT

Az épület és környezete jókarban tartásáról folyamatosan gondoskodni kell.

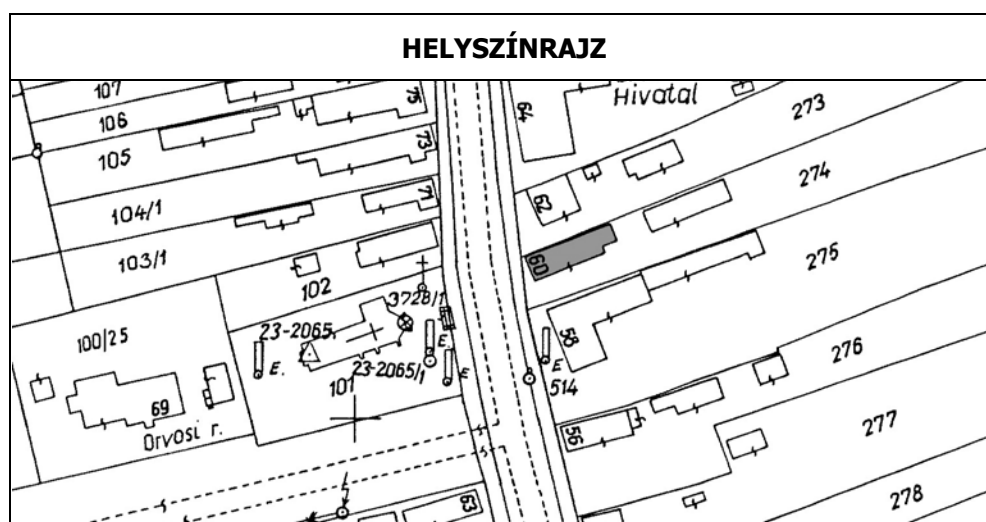
HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉG
11	274	Széchenyi u.60.	HV

LEÍRÁS, JELLEMZŐK
A műemléki környezetben álló nyeregtetős tornácos lakóépület – melyet a tervezési folyamat során felújítottak – egyszerű tömegével és megőrzött nyílászáróival helyi védelemre érdemes építészeti érték.
JAVASLAT
Az épület és környezet jókarban tartásáról folyamatosan gondoskodni kell.

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉG
12	275	Széchenyi u.58.	HV

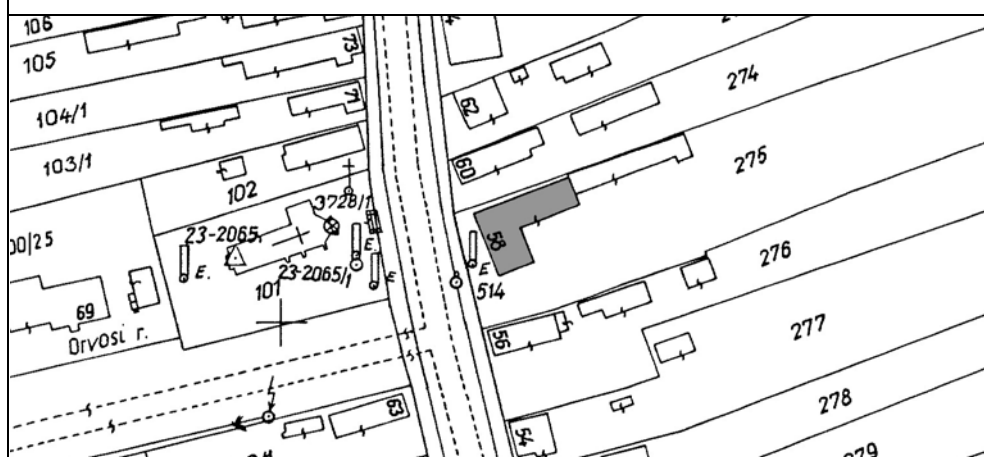
LEÍRÁS, JELLEMZŐK

Az oldalhatáron álló, nyeregtetős, oromfalas, eredeti tömegét és nyílásrendjét őrző lakóépület helyi védelemre érdemes építészeti érték.

JAVASLAT

A lakóépület és környezete jókarban tartásáról folyamatosan gondoskodni kell.

HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉG
13	276	Széchenyi u.56.	HV

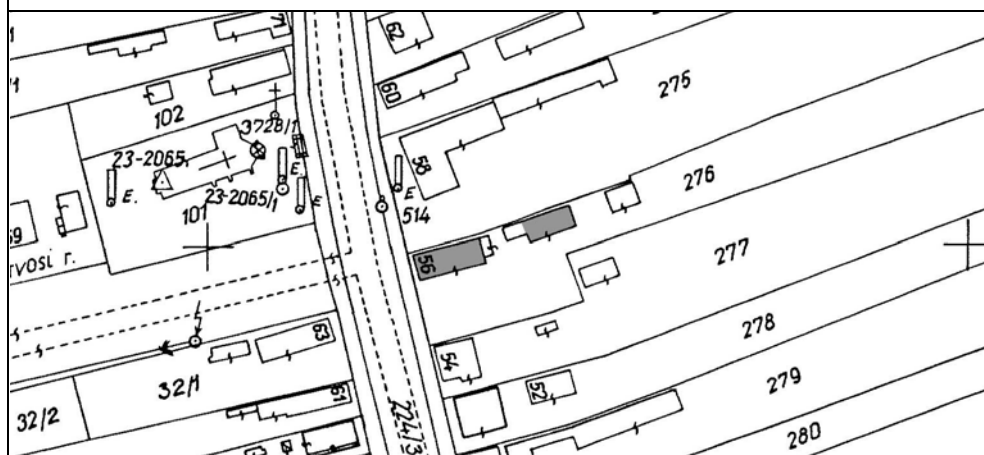
LEÍRÁS, JELLEMZŐK

Az oldalhatáron álló, nyeregtetős, oromfalas, eredeti tömegét és nyílásrendjét őrző tornácos lakóépület, valamint a gazdasági épület helyi védelemre érdemes építészeti érték.

JAVASLAT

Az épület felújítása során az eredeti tömeg és homlokatkialakítás megtartandó.

HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉG
14	365	Széchenyi u.16.	HV

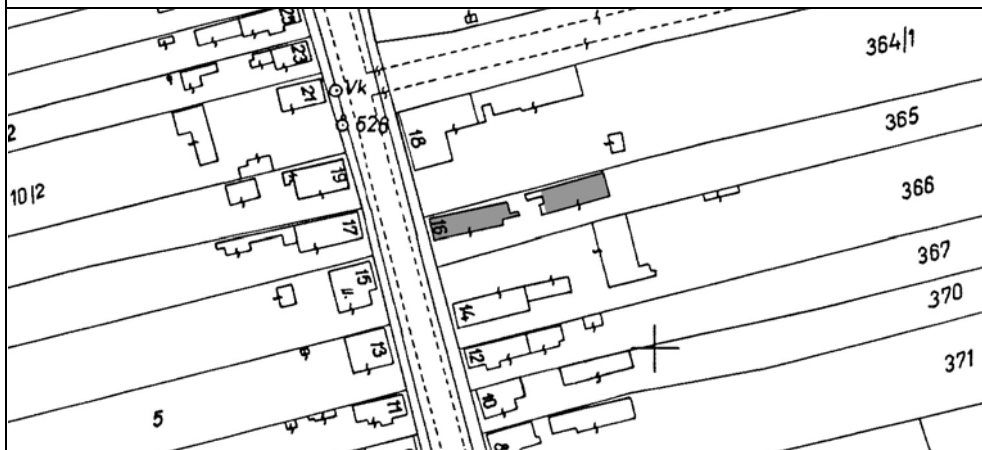
LEÍRÁS, JELLEMZŐK

Az oldalhatáron álló, nyeregtetős, oromfalas, tornácos, eredeti tömegét és nyílásrendjét őrző lakóépület, valamint a mögötte álló nyeregtetős, téglarchitektúrás gazdasági épület helyi védelemre érdemes építészeti érték.

JAVASLAT

A lakóépület hagyományörzőbb színezése, valamint a homlokzatról a gázvezeték és a gázóra eltüntetése javasolt.

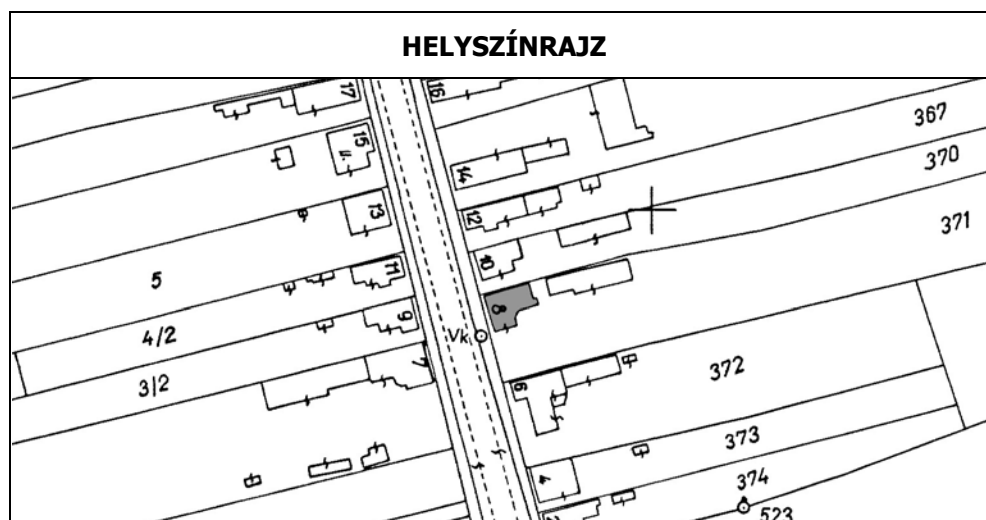
HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉG
15	371	Széchenyi u.8.	HV

LEÍRÁS, JELLEMZŐK
Az oldalhatáron álló, utcával párhuzamos gerincű nyeregtetős, oromfalas, hajlított házas polgári lakóépület helyi védelemre érdemes építészeti érték.
JAVASLAT
Az épület felújítása során az eredeti tömeg és homlokzatkialakítás megtartandó.

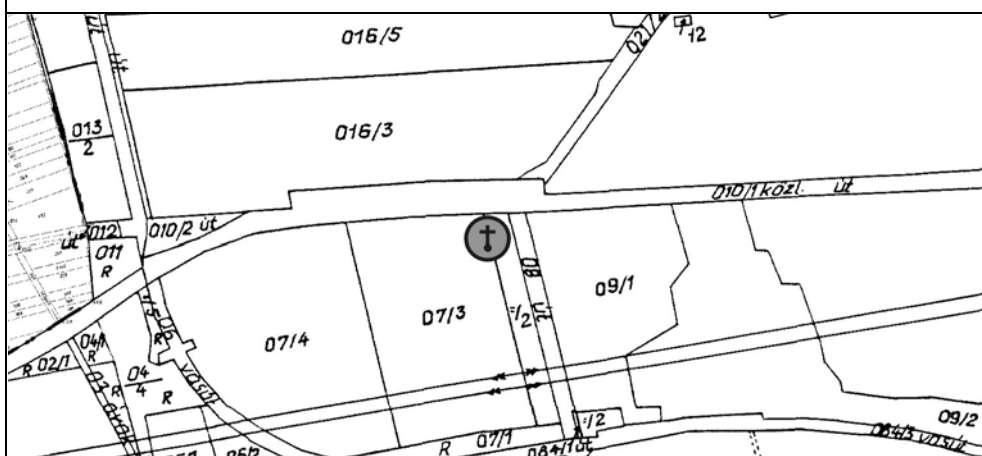

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉG
16	08	külterület	HV

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, JAVASLAT

A kaposhomoki elágazásban álló kereszt védendő művi érték.
A kereszt megtisztításáról gondoskodni kell.

HELYSZÍNRAJZ

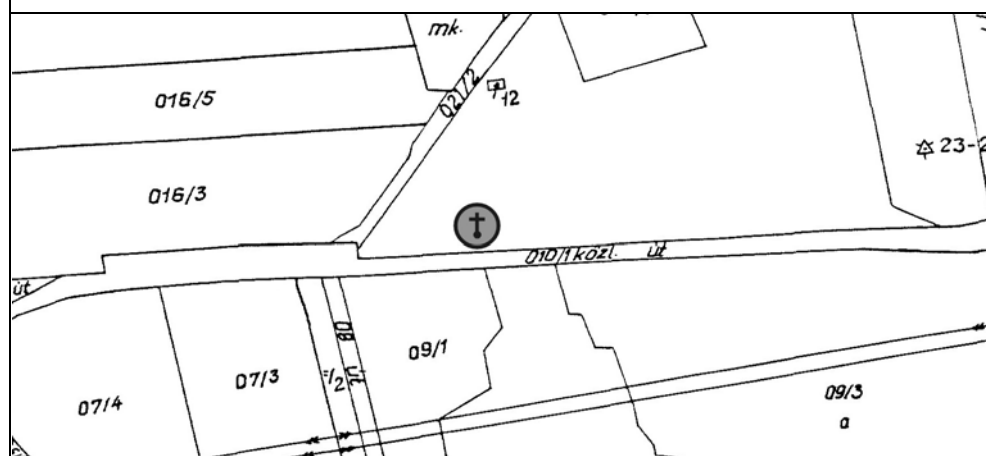
SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉG
17	010/1	külterület	HV

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, JAVASLAT

A 61.sz.út mentén álló kereszt védendő művi érték.

A kereszt megtisztításáról gondoskodni kell.

HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉG
18	013/2	külterület	HV

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, JAVASLAT

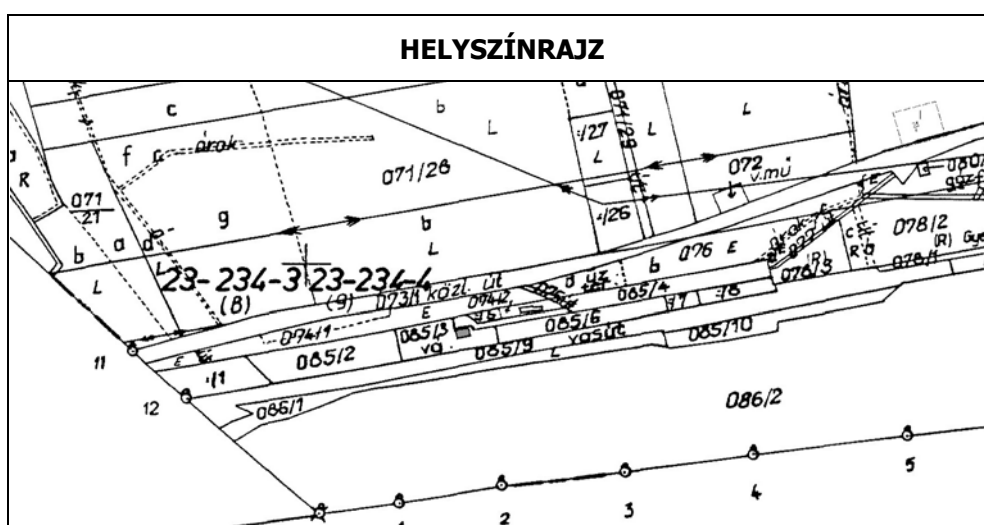
A szántóföldön álló, olvashatatlan szövegű kereszt védendő művi érték.
A kereszt helyreállításáról és környezete jókarban tartásáról gondoskodni kell.

HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉG
19	085/3	külterület	HV

LEÍRÁS, JELLEMZŐK
A vasútállomás épülete tömegével, homlokzattagolásával és nyílásrendjével védendő építészeti érték.
JAVASLAT
Az épület és környezet jókarban tartásáról folyamatosan gondoskodni kell.

RÉGÉSZETI MUNKARÉSZ

Készítette: dr Virágos Gábor

2004. január 14.

A tanulmány tárgya:

A Taszár Község Önkormányzata a jogszabályi előírásoknak megfelelően hosszú távra szóló Településrendezési Tervet készített. Ehhez a 2001. évi LXIV. tv. 66. § (2) bekezdés alapján kulturális örökségvédelmi hatástanulmány szükséges, mely a 4/2003. (II.20.) NKÖM rendelet 5. § (2) bekezdés értelmében az 1997. évi LXXVIII. tv. 9. § (3) bekezdése alapján véleményezésre megküldendő tervek kötelező alátámasztó munkarésze. A jelen régészeti tanulmány a rendelkezésünkre bocsátott térképen jelölt területeket foglalja magába.

Jelen munkát a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. alapján szerzői jogvédelem illeti meg. A közölt adatok szerződéstől eltérő célra való felhasználása, a régészeti lelőhelyekre és a régészeti érdekű területekre vonatkozó adatok nyilvánosságra hozása vagy továbbadása harmadik fél számára csak a szerző engedélyével, a 17/2002. (VI.21.) NKÖM rendelet 7. §, valamint a 47/2001. (III.27.) Kormányrendelet szabályai szerint történhet.

Törvényi környezet:

(A vonatkozó hatályos jogszabályok és tartalmuk, azaz a régészettel érintett területeken követendő eljárás, jogok és kötelezettségek)

A régészeti lelőhelyekre, a régészeti kutatásra és a régészeti leletekre vonatkozó főbb jogszabályok:

2001. évi LXIV. törvény – örökségvédelmi törvény

1997. évi CXL. törvény, különösen a 38-49. § - múzeumi törvény

1979. évi 2. törvényerejű rendelet – kulturális javak jogtalan átruházásáról

218/1999. (XII. 28.) Kormányrendelet – szabálysértésekről

149/2000. (VIII. 31.) Kormányrendelet – a régészeti örökség védelméről szóló Európai Egyezmény kihirdetéséről

191/2001. (X. 18.) Kormányrendelet – örökségvédelmi bírságról

190/2001. (X. 18.) Kormányrendelet – Kulturális Örökségvédelmi Hivatalról

4/2003. (II. 20.) NKÖM rendelet – örökségvédelmi hatástanulmányról

3/2003. (I. 25.) NKÖM rendelet – egyes lelőhelyek védetté nyilvánításáról (példa)

17/2002. (VI. 21.) NKÖM rendelet – kulturális örökség hatósági nyilvántartásáról

3/2002. (II. 15.) NKÖM rendelet – a kulturális örökség védetté nyilvánításának részletes szabályairól

18/2001. (X. 18.) NKÖM rendelet – régészeti feltárásokról

17/2001. (X. 18.) NKÖM rendelet – kulturális javak kiviteli szabályairól

16/2001. (X. 18.) NKÖM rendelet – örökségvédelmi hivatal eljárásrendjéről

18/2000. (XII. 18.) NKÖM rendelet – a kulturális szakértők működési engedélyéről

BTK vonatkozó paragrafusai (216/b, 316, 324, 325. §)

Általában a 2001. évi LXIV. törvény és végrehajtási rendeletei alapján kell eljárni. Ennek alapján a régészeti területeket három kategóriába lehet besorolni:

1. fokozottan vagy kiemelten védett régészeti lelőhelyek
2. nyilvántartott régészeti lelőhelyek

3. régészeti érdekű területek.

1.) Védett régészeti területek esetében:

2001. évi LXIV. tv. 63. § (2) bekezdés a) pont

Védett régészeti területen bármilyen, a talajt 30 cm-nél mélyebben bolygató tevékenység végzéséhez a KÖH hatósági engedélye szükséges függetlenül az adott beruházást egyébként engedélyező államigazgatási szerv engedélyétől. A KÖH határozatának hiányában semmilyen munka nem végezhető. Egyebekben mindenben az adott területre a régészeti védelmet elrendelő miniszteri rendeletben (a korábbiak esetében határozatban) foglaltakat kell követni és betartani.

2.) Nyilvántartott régészeti lelőhelyek esetében:

2001. évi LXIV. tv. 11. §

A régészeti lelőhelyek e törvény erejénél fogva általános védelem alatt állnak.

2001. évi LXIV. tv. 63. § (2) bekezdés a) és (4) bekezdés a) pontjai

A nyilvántartott régészeti lelőhelyek esetében minden az eddigi használattól eltérő hasznosításhoz, építkezéshez, a talaj bolygatásával járó tevékenység végzéséhez a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal előzetes (szakhatósági, feltárások esetében hatósági) engedélye szükséges.

2001. évi LXIV. tv. 65. § (1) bekezdés

Az engedélyezési eljárás miatt célszerű már a tervezés előtt a Hivatal előzetes nyilatkozatát kérni, hogy az adott beruházáshoz, hasznosításhoz (pl. építkezés, művelési ág változtatása, halastó kialakítása, stb.) hozzá fognak-e járulni, s ha igen, akkor milyen feltételekkel. Így a később megvalósíthatatlannak minősülő fölösleges tervezés, illetve a feltárás miatt történő nem várt időbeli csúszás és költségnövekedés kiküszöbölhető vagy előre kalkulálható lesz.

2001. évi LXIV. tv. 22. § (1)-(2) bekezdések

A földmunkával járó fejlesztésekkel a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal által nyilvántartott régészeti lelőhelyeket – a (2) bekezdésben meghatározottak kivételével – el kell kerülni. Ha a lelőhely földmunkával való elkerülése a fejlesztés, beruházás költségeit aránytalanul megnövelné, vagy a beruházás máshol nem valósítható meg, a beruházással veszélyeztetett területet előzetesen fel kell tární.

2001. évi LXIV. tv. 22. és 23. §; 18/2001 NKÖM rendelet 14. §

A beruházás feltételeként adott esetben előírt régészeti feltárás költségei mindig a beruházót terhelik, mivel az ő érdeke a már ismert lelőhely megbolygatása. A régészeti feltárásra vonatkozó szerződést a beruházónak minden esetben a területileg illetékes múzeummal kell megkötnie. Ez általában a megyei, egyes területeken a helyi (városi) múzeum. A szerződés érvényességéhez a Hivatal jóváhagyása szükséges. Magát a feltárást bármelyik, a régészeti feltárások végzésére jogosult intézmény elvégezheti, amennyiben a szerződő felek erről megállapodásra tudnak jutni. A feltárásra jogosult intézményeket a *18/2001. (X.18.) NKÖM rendelet 2. §* sorolja fel.

Nyilvántartott régészeti lelőhelyen a lelőhely jelenlegi használati módját csak akkor kell korlátozni, ha annak folytatásától a lelőhely súlyosan károsodhat,

vagy fennáll a megsemmisülés veszélye. Ugyanez vonatkozik az ott a Hivatal hozzájárulásával végzett tevékenységekre is: amennyiben ennek során előre nem kalkulálható örökségvédelmi érdek merül fel, vagy nem várt jelenség mutatkozik, a végzett tevékenységet korlátozni kell. A Hivatalnak a munka felfüggesztése esetén lehetősége van kártérítés fizetésére, kisajátítás kezdeményezésére, vagy régészeti védelem megindítására.

2001. évi LXIV. tv. 82-85. §; 191/2001 Kormányrendelet

A régészeti lelőhelyben vagy a leletekben okozott kár, illetve ezek megsemmisítése büntetendő cselekmény (BTK hatálya alá esik), továbbá örökségvédelmi bírság kirovását eredményezi. A nyilvántartott régészeti lelőhelyek a III. kategóriába tartoznak, vagyis a bírság a kötelezettségszegés vagy a károkozás mértéke szerint 10 ezer forinttól 25 millió forintig terjedhet.

3.) Régészeti érdekű területek, továbbá valamely tevékenység során bárhol újonnan észlelt régészeti lelőhely előkerülése esetében:

2001. évi LXIV. tv. 7. § 14. pont

Régészeti érdekű területnek számít minden olyan területrész, ahol régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető. Így ide kell sorolni minden talajbolygatással járó tevékenység végzésére kiszemelt területet is. E területekre ugyanazok a szabályok vonatkoznak, mint a beruházás során nem várt módon előkerülő régészeti leletekkel és objektumokkal fedett területekre. Az ilyenkor követendő eljárásban a helyi önkormányzat is feladatot kap.

2001. évi LXIV. tv. 24. és 25. §; 18/2001 NKÖM rendelet 15. §

Amennyiben ezeken a nem ismert és így hivatalosan nyilván nem tartott régészeti lelőhelyeken régészeti jelenség vagy lelet kerül elő, a végzett tevékenységet abba kell hagyni, és a helyszín vagy lelet őrzése mellett értesíteni kell a jegyzőt, aki a területileg illetékes múzeum és a KÖH szakmai bevonásáról köteles gondoskodni. A bejelentési kötelezettség a felfedezőt, az ingatlan tulajdonosát, az építtetőt és a kivitelezőt egyaránt terheli! A múzeum 24 órán belül írásban köteles nyilatkozni a munka folytathatóságáról. A szükséges beavatkozás költségeit (amennyiben időközben a KÖH nem regisztrált lelőhelyet a helyszínen) a feltárással jogosult intézmény köteles állni.

2001. évi LXIV. tv. 26. §; 18/2001 NKÖM rendelet 16. §

A lelet, illetve a lelőhely bejelentőjét jutalom illeti meg, amely nemesfémek esetében nem lehet kisebb a beszolgáltatott lelet nemesfémtartalmának piaci értékénél. A nyilvántartásban nem szereplő régészeti lelőhelyben vagy az onnan származó leletekben okozott kár, illetve ezek megsemmisítése ugyancsak büntetendő cselekmény (BTK hatálya alá esik).

4/2003. (II.20.) NKÖM rendelet

A Hivatal a rendeletben foglalt esetekben és tartalommal örökségvédelmi hatástanulmány elkészítéséhez kötheti szakhatósági állásfoglalásának megadását. Ez lényegében a már ismert lelőhelyek esetében a nagyobb területet érintő, 1ha területet vagy 500m² épület-alapterületet meghaladó méretű, illetve bizonyos nyomvonalas létesítményekre, vízügyi létesítményekre, bányatelkekre és tereprendezésre vonatkozó beruházásokra érvényes bármely területen. A tanulmány elkészítése a beruházót terheli, készítésére a nevezett rendeletben feljogosítottak vállalkozhatnak.

A 2001. évi LXIV. törvény 66. § (2) bekezdés alapján készítendő hatástanulmányok tartalmi követelményeit részletesen tartalmazza a 4/2003. (II.20.) NKÖM rendelet melléklete. Ugyanezen rendelet értelmében a hatástanulmány régészeti szakterületi részét csak felsőfokú szakirányú végzettséggel rendelkező személy készítheti. A hatástanulmány készítője jogosultságán túl egyben nyilatkozik arról is, hogy a tervezett megoldás megfelel az örökségvédelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak.

A 4/2003. (II.20.) NKÖM rendelet melléklete szerinti tartalmi követelmények:

1. Vizsgálat (értékelés)

a.) történeti leírás, régészeti örökség

Ismereteink szerint Taszár területéről napjainkig nem készült teljes (szisztematikus) régészeti topográfia, ahogyan a község történeti, régészeti, néprajzi adatait feldolgozó monográfia sem jelent meg, eltekintve Horváth Imre: Taszár története című kéziratos munkájáról. Így a község régészeti örökségét illetően csak helyszíni szemlékre és a szórványosan rendelkezésre álló adatokra támaszkodhattunk. Ezek alapján biztosnak tűnik, hogy Taszár területe a neolitikumtól napjainkig többé-kevésbé folytonosan lakott volt. A mai település neve először 1358-ban szerepel egy forrásban, mint a fehérvári *custosok* (örkanonokok) birtoka. A település mai neve, a szláv eredetű teszár (ács) foglalkozásnévre vezethető vissza, s így feltételezhető, hogy eredetileg ács szolgálatot ellátó népek lakhattak itt. A mai és a középkori település között nincs közvetlen kontinuitás.

b.) természet, táj, tájhasználat – településhálózat és településszerkezeti összefüggések

A középkori Taszár létrejöttében a Kapos játszott kulcsszerepet. A falu eredetileg feltehetően a mai település nyugati részének közepén telepedett meg, mai településszerkezete azonban újkori formákat őriz. A régészeti örökség vizsgálatakor a terület vízrajza fontos szerepet játszik, hiszen alapvető fontosságú a történeti korok települései számára a vízellátás megoldása. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy ahol erre lehetőség volt, ott a vízfolyás mellett, a vízingadozásoktól védett magasabb dombokon telepedtek meg. Ezt a jellegzetességet követik a település területén lévő nyilvántartott régészeti lelőhelyek is. Ezek többsége a Kapos, illetve az Orczi-patak domboldalaira esik.

c.) településképek és utcaképek

Az építészeti-műemléki értékvizsgálat része, nem tárgya a régészeti szakterületi résznek.

d.) településszerkezet és területhasználat

Az építészeti-műemléki értékvizsgálat része, nem tárgya a régészeti szakterületi résznek.

e.) településkarakter: telekszerkezet és telekhasználat, beépítési mód és épülettípusok

Az építészeti-műemléki értékvizsgálat része, nem tárgya a régészeti szakterületi résznek.

f.) védettségek

- régészetileg védett területek:

A település közigazgatási határain belül külön rendeletben fokozottan vagy kiemelten régészetileg védetté nyilvánított lelőhely nem található.

g.) az örökségi értékek elemzése

- nyilvántartott régészeti lelőhely és környezete:

A község közigazgatási területe szinte a történelem teljes időszakában lakott volt. Jelenleg az alábbi korú és jellegű lelőhelyekről van ismeretünk

- őskori (közelebről nem meghatározható) telep
- neolit telep
- rézkori (Baden) telep
- bronzkori (mészbetétes és urnamezős) telep
- vaskori (kelta) telep
- római kori (bennszülött) telep
- avar telep
- Árpád-kori falu
- középkori templom és temető
- késő-középkori falu

A régészeti lelőhelyek jellegéből adódóan a pontos lokalizáció, még inkább pedig a pontos kiterjedés általában nem határozható meg pusztán a felszíni jelenségek alapján. Az adattári és szakirodalmi adatok, valamint az elvégzett helyszíni beazonosítások alapján jelenleg az azonosított lelőhelyekkel érintett területek az alábbiak (lelőhelyenként a helyrajzi számok):

- 1.) 051**
- 2.) 051; 052/2; 066**
- 3.) 070; 071/22, 33**
- 4.) 98-99; 100/3-4, 24-25; 101-102; 103/1-2; 104/1-2; 105-107; 128/1, 23**
- 5.) 311-316; 318-328; 329/1-2; 330; 331/3-5; 332-343**
- 6.) 071/21 és 26**
- 7.) 080/2; 081; 082/2-3**
- 8.) 086; 088; 090**
- 9.) 016/3 és 5**
- 10.) 016/3 és 5**
- 11.) 022/3**
- 12.) 07/3-4**
- 13.) 09/3**
- 14.) 09/3**
- 15.) 094**

- régészeti érdekű terület:

Mivel a nyilvántartásban szereplő lelőhelyek egy része nem lokalizálható teljes bizonyossággal, azokat a területeket, ahol ezek, továbbá a földrajzi adottságok és az adatgyűjtés során szerzett információk alapján egyéb lelőhelyek feltételezhetők, régészeti érdekű területként kell kezelni. Ezek jelen ismereteink szerint a Kapos mentén lévő dombhátak, magaspartok (**02/4; 071/26, 072; 086/2;**) és a település belterületének középső része (**257-263; 264/1; 265-294; 356; 364/1-2; 365-371**).

h.) területhasználat és területi állapot a kulturális örökség összefüggésrendszerében

Az állapotfelmérés során nyilvánvaló okokból nem volt alkalmunk megvizsgálni a repülőter területét és környezetét, ezeken a területeken csak írott adatokra tudtunk támaszkodni.

A jelenlegi területhasználat és területi állapot (mezőgazdasági művelés, azon belül többnyire szántás illetve gyepművelés) a kulturális örökség régészeti elemeit részben érinti.

A belterületen fekvő lelőhelyeknél a 4. lelőhely esetében a jelenlegi beépített állapot nem mondható ideálisnak, egyedül az iskola és a templom körül kialakított gyepterület nem jelent további veszélyeztetést. Az 5. lelőhely esetében felparcellázott szántóterületet tapasztaltunk.

A külterületen fekvő 13 lelőhely esetében a helyszíneken általában szántást, vetést lehetett tapasztalni, egyetlen lelőhelyen (3. lh.), az Orczi-patak partján volt részben gyepterület.

A régészeti érdekű területeken kivétel nélkül szántást/vetést tapasztaltunk.

2. Változtatási szándékok

a.) településhálózati és tájhasználati változás

Erre vonatkozóan nincs adatunk.

b.) településszerkezeti, területhasználati és beépítettségi változás

Erre vonatkozóan nincs adatunk.

c.) infrastrukturális változás

Erre vonatkozóan nincs adatunk.

d.) népesség, életmód, társadalom, kultúra változása

Erre vonatkozóan nincs adatunk.

3. Hatáselemzés a különböző hatásterületek kijelölésével (hatásvizsgálat és javaslatok)

a.) történeti településhálózati következmények

Az építészeti-műemléki hatásvizsgálat része, nem tárgya a régészeti szakterületi résznek.

b.) természeti, táji hatások

Erre vonatkozóan nincs adatunk.

c.) településképfeltárulásának változásai

Az építészeti-műemléki hatásvizsgálat része, nem tárgya a régészeti szakterületi résznek.

d.) régészeti emlékek feltárhatóságának, megmaradásának, bemutathatóságának vagy pusztulásának lehetőségei

Sem az egyes lelőhelyek jelentősége, sem az akut veszélyeztetés nem indokolja jelenleg egyetlen lelőhely védelemre vonatkozó felterjesztését sem.

A helyi, önkormányzat által rendeletben kimondott régészeti védelemnek ugyanakkor csak abban az esetben van értelme és létjogosultsága, ha az az egyes területek számára az éppen hatályos jogszabályokban biztosítottnál

erősebb védelmet garantál. Ez különösen a régészeti érdekű területek esetében jelenthet átmeneti megoldás arra az időszakra, amíg az érintett terület régészeti lelőhellyel való érintettsége egyértelműen kiderül. A településen helyi védelemre jelenleg nem javasolunk területeket.

Ugyanezen indokoknál fogva, bár az egyes régészeti lelőhelyek többnyire jól hozzáférhetőek a kutatás számára, tervezett feltárásukat jelenleg semmi nem indokolja. Beruházást megelőző régészeti kutatás azonban szükség esetén minden területen lehetséges.

Régészeti szempontból alapvetően fontos, hogy minden egyes nyilvántartott lelőhelyet érintő munkálat esetében, továbbá minden olyan esetben, amikor váratlanul régészeti lelet vagy jelenség kerül elő, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal (KÖH) értesíteni kell (ez utóbbi esetben a területileg illetékes Somogy Megyei Múzeumok Igazgatóságának értesítésével párhuzamosan). Tekintettel azonban a törvényi szabályozásra, mely szerint a beruházások esetében a szükségessé váló régészeti feltárások költségét a beruházónak kell állnia, valamint a váratlanul előkerülő lelőhelyek kapcsán szükséges mentő feltárások által okozott időkiesésre egy-egy beruházás során, a nem kellően motivált felek miatt a gyakorlatban továbbra is számolni kell a régészeti jelenségek egy jelentős részének dokumentálatlan pusztulásával. Ennek elkerülése érdekében szükséges az előrelátó tervezés, valamint a fejlesztések során a régészeti pluszköltségek tervezése.

Taszár esetében 2 lelőhely esik a település belterületére, a többi 13 a község külterületén található. A település belterületére eső lelőhelyek esetében (4. és 5.) a 4. helyszín jelenlegi használata nem jelent további veszélyeztetést. Azonban felhívjuk a figyelmet arra, hogy itt a továbbiakban azok az építési munkálatok, melyek a talajt 30 cm-nél mélyebben bolygatják (pl. ház-, pince-, vagy kerítésalap ásása, közművek vezetése, tereprendezés, oszlopállítás, fásítás, árokásás, útépités, stb.), ugyancsak veszélyeztető forrásnak minősülnek, ezért a jövőben a már lokalizált lelőhelyek területén az ilyen jellegű beavatkozásokat (azok mélységétől függetlenül) a KÖH előzetes engedélyéhez kötik a jogszabályok. A másik (5.) helyszínen a szántás bolygatással veszélyezteti a lelőhelyet.

A külterületek lelőhelyei legnagyobb részt szántók, csak egyetlen lelőhely (6.) esetében tapasztaltunk gyepművelést. A szántás veszélyeztetett helyzetet jelent a lelőhelyek számára. A lelőhelyek megmaradása nagyban függ attól, hogy a jelenlegi veszélyeztetés folytatódik-e, vagy a lelőhellyel érintett földrészleteken más, bolygatással nem járó művelésre vagy hasznosításra térnek át. A szántás – különösen a mélyszántás, a talajlazítás – folyamatos állagromlást okoz az érintett lelőhelyekben, tartós, több évtizedes ilyen jellegű használat során pedig teljes megsemmisüléssel fenyeget. Ezeken a területeken a szántóként való használatot, mint az eddigi használati módot, egyelőre korlátozni ugyan nem szükséges, de javasolt a művelési ág megváltoztatása olyan módon, hogy az a lelőhelyek tartós és további romlással nem járó fennmaradását garantálja:

javasolt a gyepterület művelési ág és ennek megfelelően a füvesítés utáni kaszálóként vagy legelőként való hasznosítás bevezetésének megfontolása. A gyepterület, legelő művelések a régészeti lelőhelyek állapotának háborítatlan megőrzése szempontjából kifejezetten kedvezőek. Épp ezért törekedni kell e területek megőrzésére és lehetséges kiterjesztésére a régészeti lelőhelyeken és környezetükben.

A felszínen is látható, szétszántott jelenségek által mutatott súlyos károsodottság, végső megsemmisülés-közel állapota szerencsére egyik lelőhely esetében sem áll fenn. Bár a jelen használat nem veszélyeztet közvetlen pusztulással, de hosszú távon súlyos károkat okoz, ezért javasolt annak megváltoztatása. Ugyanakkor bármilyen újabb beruházás (pl. alagcsövezés, meliorálás, talajlazítás, csatornaásás, homok-, agyag-, vagy földbányászás, magas- vagy mélyépítés, útépítés, stb.) jelentős károkat okozhat a lelőhelyeken, ezért ezek a tevékenységek minden esetben a Hivatal előzetes szakhatósági engedélyéhez kötöttek. A Hivatal saját hatáskörében mérlegeli a tervezett beruházás és az általa a régészeti örökségben keletkező visszafordíthatatlan folyamatok arányát, viszonyát, majd a jogszabályokkal összhangban ezek alapján engedélyezi, kikötésekkel (pl. a beruházó költségére történő megelőző feltárás vagy régészeti felügyelet elrendelésével) engedélyezi, vagy elutasítja az engedélykérelmet. Mindezek alapján a lelőhelyekkel érintett területeket érdemes az ipari vagy építési területek kijelölésénél mellőzni.

A nyilvántartott lelőhelyek egy részének pontos lokalizációja, kiterjedése és bolygatottságának mértéke nem volt egyértelműen meghatározható, ezért legfeljebb csak régészeti érdektérként lehetett őket számításba venni. Mivel ezeken a részeken a lelőhelyek megléte valószínű, lokalizációjuk azonban bizonytalan, a hatások is nehezebben kalkulálhatók. Nem tudni például, hogy egy adott területen a felszín azért nem tartalmaz jelenleg lelőhelyre utaló leleteket, mert a bolygatás nem érte el eddig az ehhez szükséges mértéket, vagy éppenséggel már teljesen megsemmisítette a jelenségeket. A jelen használatról ezért eltérni nem kell, jelenségek, vagy leletek észlelése esetén azonban a jogszabályok által előírt tennivalókon túl értesíteni kell a Hivatalt is, hogy a lokalizáció alapján a lelőhelyet fel tudja venni a nyilvántartásába. A lelőhely jellegétől függően a további teendőket a Hivatal tudja majd meghatározni. Amennyiben ezeken a területeken belül azonosítani sikerül a konkrét lelőhelyeket, azokra a továbbiakban a nyilvántartott régészeti lelőhelyekre vonatkozó szabályok és eljárások vonatkoznak. Újabb földmunkával járó beruházás vagy változtatás ezért egyik ilyen területen sem javasolt.

Egy-egy nagyobb területet érintő beruházás esetén – így pl. a tervezett út nyomvonalának végleges meghatározását megelőzően – célszerű külön hatásvizsgálat készíttetése. Az elsősorban ún. non-destruktív metodológiák (légifotó, teljes területet érintő szisztematikus terepbejárás, geofizikai felmérés) és szondázó kutatások alkalmazásával a lelőhelyek azonosítása, kiterjedése és jellege viszonylag jól meghatározható. A terv véglegesítését megelőzően, saját megrendelésre készített hatásvizsgálat révén ugyanis elkerülhető, hogy a terv

az engedélyezési fázisban a Hivatal által elutasításra, vagy nem várt mértékben módosításra kerüljön. A hatásvizsgálat beruházó általi elkészíttetését ugyanakkor a Hivatal is elrendelheti. Egy-egy konkrét tervezés megkezdésekor ezért mindenképp értesíteni kell a KÖH területileg illetékes irodáját.

Amennyiben a lelőhelyeken és régészeti érdekű területeken kívül kerülne elő lelet vagy jelenség, akkor a korábban részletesen is leírt jogszabályok szerint kell eljárni.

A lelőhelyek közül jelenleg egyiket sem javasoljuk régészeti bemutatóhely kialakítására.

e.) történeti térbeli rendszerek alakulása

Az építészeti-műemléki hatásvizsgálat része, nem tárgya a régészeti szakterületi résznek.

f.) műemléki együttesek, műemlékek eszmei, használati és esztétikai jelentőségének alakulása a tájban, településszerkezetben, épített környezetben, a település életében

Az építészeti-műemléki hatásvizsgálat része, nem tárgya a régészeti szakterületi résznek.

g.) műemlékek megújításának és fenntarthatóságának gardasági esélyei

Az építészeti-műemléki hatásvizsgálat része, nem tárgya a régészeti szakterületi résznek.

h.) település karakter változásának hatásai

Az építészeti-műemléki hatásvizsgálat része, nem tárgya a régészeti szakterületi résznek.

i.) környezeti terhelések és az épített örökség műszaki állapotának összefüggései

N/A.

j.) folyamatok iránya, visszafordíthatósága

A jelenlegi károsan ható folyamat (talaj bolygatása) a fokozatos állagromlást jelenti a lelőhelyek számára. E folyamat elméletileg visszafordítható lenne, ha a területeken a talajművelést a már felvázolt módon megváltoztatnák. Ehhez a helyi adminisztráció (Önkormányzat), a szakemberek (KÖH, Megyei Múzeum) és az érintett magánszemélyek vagy vállalkozások konstruktív együttműködése szükséges. Ellenkező esetben a folyamat megfordíthatatlannak látszik és előbb vagy utóbb menthetetlenül a régészeti lelőhelyek teljes megsemmisüléséhez vezet.

k.) kárenyhítés lehetősége, költsége, illetve ellentételezésének lehetőségei

A jogszabályok nem írnak elő kárenyhítési vagy ellentételezési kötelezettséget arra az esetre, ha egy terület tulajdonosát az előírások vagy a jogszabályból eredő kötelezettségei miatt hátrányok érik. Ugyanakkor a kárpótlás lehetőségét sem zárja ki semmi, így ez minden esetben az érintett felek megegyezésétől függ.

A régészeti lelőhellyel érintett ingatlanok esetében megvizsgálandó annak lehetősége, hogy a Nemzeti Földalapba való felajánlásért cserébe onnan másik, azonos értékű ingatlan formájában történjen ellentételezés.

Összefoglaló

A község területén jelentős felületet érintenek régészeti lelőhelyek. Ezeket elsősorban a Kapos és az Orczi-patak menti dombháton, magasabb pontokon találhatjuk, és gyakorlatilag a történelem összes korszakát felölelő leleteket és jelenségeket tartalmaznak. A régészeti helyszínek túlnyomó többsége a szántás miatt veszélyeztetett állapotban van, ezeken a gyepművelés bevezetését javasoljuk. A rendelkezésünkre bocsátott adatok alapján nem terveznek beépítési, infrastrukturális változtatásokat, így ilyenek a jelen ismereteink szerint nem érintenek régészeti lelőhelyeket.

Különleges jelentőségű terület jelenleg nem ismert. A település területére eső lelőhelyek esetében sem tervszerű feltárásukat, sem külön védelmüket, sem bemutatásukat nem tartjuk a jelen állapotok és a megismert fejlesztési szándékok alapján kiemelt örökségi szempontnak. Állapotuk megőrzése azonban elkerülhetetlen feladat, s ezért a legtöbbet és a leghatékonyabban a község lakói és vezetése tehetnek.

Régészeti érintettség és a tervezés:

A talaj bolygatásával járó tevékenységek során régészeti szempontból kiemelten vizsgálandó területek általában véve a tervezett aszfaltos utak építésével érintett területek, belterületbe vonni kívánt új területek, gazdasági hasznosításra kiszemelt területek, egyéb beépítésre szánt területek, ill. az erdősíteni vagy vízzel elárasztani tervezett földrészek. Ezeken a területeken beruházás tervezése esetén, már a tervezés legelején javasolt a Hivatal előzetes állásfoglalásának beszerzése. Ebben a hivatal nyilatkozni tud arról, hogy az érintett területen időközben vett-e nyilvántartásba régészeti lelőhelyet, illetve hogy az adott beruházás megvalósításához hozzá fog-e járulni, és ha igen, akkor milyen feltételekkel. A Hivatal állásfoglalásának kialakításához a 4/2003. (II.20.) NKÖM rendelettel összhangban elrendelheti örökségvédelmi hatástanulmány elkészíttetését.

A jelen hatástanulmány a készítés időpontjában rendelkezésre álló adatok alapján készült. A község területén időközben előkerülő lelőhelyekről a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal vezet közhiteles nyilvántartást. Javasolt minden tervezett beruházás előtt a lelőhellyel való érintettségről időben meggyőződni.

A HÉSZ-be javasolt szövegrész

„Régészeti érintettség esetén a 2001. évi LXIV. törvény és a hozzá kapcsolódó végrehajtási rendeletek alapján kell eljárni.

A fokozottan vagy kiemelten védett régészeti lelőhelyeken a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal hatóság.

Minden nyilvántartott régészeti lelőhelyet érintő, a talajt bolygató tevékenység, továbbá művelési ág megváltoztatására irányuló szándék esetében a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal előzetes (szakhatósági) engedélye szükséges.

A régészeti érdekű területeken tervezett munkálatok esetében a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalt véleményező szervként be kell vonni még a tervezés fázisában.

Minden olyan esetben, amikor lelet vagy jelenség kerül elő, a területileg illetékes múzeumot és a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalt értesíteni kell.

A nagy felületeket érintő beruházások előtt a Hivatal hatásvizsgálat készítését írhatja elő.

A régészeti örökséget érintő kérdésekben a rendezési tervhez készített hatástanulmányban foglaltak az irányadók.”

NYILATKOZAT

Alulírott, **Virágos Gábor**, régész, nyilatkozom, hogy a 4/2001 (II. 20.) NKÖM rendelet 6. § (1) bekezdésének a) pontja szerinti előírásnak megfelelően szerepelek az adott örökségvédelmi területre vonatkozó szakértői névjegyzékben (mind a régészeti lelőhelyvédelem, mind a műemlékvédelem szakterületen), valamint a nevezett jogszabályi hely (2) bekezdésében foglalt előírásnak megfelelően rendelkezem régész szakirányú felsőfokú végzettséggel.

Régész diploma száma: 1154/96 (ELTE-BTK)

Szakértői engedély száma: 2.2.2/367/01. Sz-354/2001. (NKÖM)

Az általam ellenjegyzett örökségvédelmi hatástanulmány (Taszár), illetve annak általam jegyzett részei az örökségvédelmi jogszabályokkal és a hatósági előírásokkal összhangban készültek, a tanulmányban szereplő tervezett megoldásokra vonatkozó javaslatok azoknak mindenben megfelelnek.

2004. január 14.

dr. Virágos Gábor

RÉGÉSZETI MUNKARÉSZ

Kiegészítés

Készítette: Archeosztráda Kft.

2005. július 29.

Megrendelő jelezte, hogy a KÖH állásfoglalása szerint több lelőhelyet is érint olyan változtatási szándék, melyekre a hatástanulmány nem tért ki. Ezekre vonatkozóan korábban nem állt rendelkezésünkre adat, az alábbi kiegészítés a mostani adatok alapján készült.

5. és 8. lelőhely: tervezett erdőterület

Minden olyan erdészeti munka, mely a talaj bolygatásával jár (faültetés, tereprendezés, tuskózásos erdőirtás), csak a KÖH előzetes állásfoglalása után, ennek keretében valószínűleg megelőző feltárás után, vagy régészeti felügyelet biztosítása mellett végezhető.

7. lelőhely: tervezett gazdasági terület

Minden olyan beruházás, melynek megvalósítása során a talajt bolygatnák (tereprendezés, közművesítés, útépités, alapozással ellátott épület létesítése, stb.), csak a KÖH előzetes szakhatósági állásfoglalása után, ennek keretében valószínűleg megelőző feltárás után, vagy régészeti felügyelet biztosítása mellett végezhető.

3. és 15. lelőhely: tervezett gyorsforgalmi úthálózat által érintett terület

A megyében jelenleg is zajló autópálya építésekhez hasonlóan, az út megépítését a nyomvonalába eső minden régészeti jelenség feltárásának kell megelőznie. Ennek értelmében az itt érintett két régészeti lelőhelyen is megelőző feltárást kell végezni.

Minden örökségi értéket érintő kérdésben a 2001. évi LXIV. törvény és a hozzá kapcsolódó végrehajtási rendeletek alapján kell eljárni. Ennek értelmében minden nyilvántartott régészeti lelőhelyet érintő, a talajt bolygató tevékenység, továbbá művelési ág megváltoztatására irányuló szándék esetében a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal előzetes (szakhatósági) engedélye szükséges. A régészeti érdekű területeken tervezett munkálatok esetében pedig a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalt véleményező szervként be kell vonni még a tervezés fázisában. Minden olyan esetben, amikor lelet vagy jelenség kerül elő, a területileg illetékes múzeumot és a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalt értesíteni kell.

Virágos Gábor
régész